

DIRANAZ

Sinop Halkevi

CEYHAN FETİT BAĞLAMIN
TÜRK TARİH KURUMUNA
ARMAGANIDIR

DIRANAZ

— Sinop Halkevi Mecmuası —

Cilt : 4 Mayıs 1941 Sayı : 46

19 MAYIS

Ali Ertan

22 Yıl önce Mayısın 16 sı Mustafa Kemal öğleye kadar bütün ziyaretlerini yapmıştır. Plân hazırlanmış karar verilmiştir. Onu kararından hiç bir kudret geri döndüremez.

Bütün gözler ona çevrilmiş, bütün ümitler onda. Sabık Bahriye nazırı Hüseyin Rauf beyi kapının önünde bulan Mustafa Kemal Paşa, Rauf'tan şu sözleri dinledi. «Gitme Kemal, aldığım malumata göre bineceğin vapuru Karadenizde batıracaklar! Başka bir söz. Sizi torpitolar takip edecek» dedi.

Mustafa Kemal gitmese düşmanlar tarafından tutulacağını, hapsedileceğini, daha çok zahmetler çekeceğini

biliyordu. Gitmese millet ne olacaktı.

— «Rauf ben gideceğim» «eğer seninde başın sıkışacak olursa hemen bana iltihak et» dedi. O, hayat korkusunu Anafarta'larda, Trabulusgarp'ta, Filistin'de ödemiş bir şeyden korkmıyordu. Yaveri Cevat Abbas'la yıldızdan sahile endi. Kendisini bekleyen bir motorla Kızkulesi açıklarında demirli bulunan Bandırma vapuruna gitti. İstanbul sokaklarında yabancı süngüler dolaşüyor, Dolmabağçe'nin karşısında topları Yıldıza çevrilmiş düşman donanması demirli bulunuyordu.

• Artık İstanbul, Sarayın, Babıâlinin zerre kadar nüfuzları kalmamış

— Vatan Türk birliğinin beşiğidir. —

A. E.

Saltanat ve hilâfet bir milletin değil, kendi ölüm çukurunun başında, kendi cenazelerine ağlayan bir ahiret nöbetçisi, bir kara heyulanın hayaleti gibi, günleri, saatleri bekliyorlardı.

«Bandırma vapuru, itilâf devletlerinin koyduğu rejim icabı olarak Kızkulesi önünde muayene olmak için bekletiliyordu». Vapur, bizden olmayan, fakat bizim denizde ecnebi heyeti tarafından kontrol edildi.

Anafartalar'da, Trabulusgarp'te, Filistin cepelerinde kahramanca döğüşmüş Türk'ün, kolordu ve ordularına kumanda etmiş zeki, ileriye gören Mustafa Kemal vapurun hareketten alkonacağını sezerek kaptana şu emri verdi.

«Bütün süratinle Karadenize...» Karadeniz o günlerde kışdan geri kalan en azgın fırtınalarını yapıyordu. Dalgalar sert rüzgârlarla, boralarla güreşiyor ve beyaz köpükler denizin yüzüne ölüm kefeni açıyordu. Bâtmak tehlikesi vardı.

Vapur kalktı. Boğaz geçildi. Karadenizin kudurmuşcasına yükselen azgın dalgaları karşı karşıya boğuşarak yıldızsız bir gecede açıklarda yavaş yavaş ilerleyordu.

Bir aralık Mustafa Kemal kaptan İsmail Hakkı'nın yanına çıktı. Vapurun takip ettiği yolu sordu. Halbuki kaptan Bandırma vapuruna ilk defa sefere çıkıyordu.

Takip edeceği yolu kararlama ve tahmin ile tespit ettiğini söyledi. Çünkü bu çürük küçük teknenin pusulası bozuktu, paraketesi yoktu. Osmanlı saltanatının Saray ve Babıâli idareleri gibi...

Fakat bu vapurda denizden anlar

bir kaptan bulunuyor, ona direktif veren Mustafa Kemal vardı.

Bunun üzerine Mustafa Kemal kaptana şu talimatı verdi. «Sahile yakın bir rota çiz!.. Ve hep buna göre vapuru yürüt» Bu rota üzerinde hep sahil boyu takip edilerek bin güçle bata çıka, yuvarlana yuvarlana 7 mil son süratle ufacak, çürük tekne Karadenizin dalgalarıyla boy ölçüşüyordu.

Kurtarıcının, yurdun mütevazı başarılarıyla giriştiği büyük ve çetin kurtuluş mücadelesini sembolize ediyordu.

Maiyetindeki zevatı deniz tutmuş, herkes birer birer kamaralarına yatıyordu. Paşa kıç taraftaki köşkte bir köşeye dayanmış korkusuz oturmakta, denizin azgın dalgaları onun kalbine bir zerre tesir etmemektedir. O yalnız milleti, yapacağı teşkilâtı, plânının tahakkuk noktalarını düşünüyor, karşılaşacağı zorlukları dimağında birer birer hallediyor ihtimamları hesaplıyordu.

Gökte yıldızlar eridi. Dağlar bu sabah dumansız, dik başlarını kaldırmak engin ufukları selâmıyorlar. Çaltı Karadenizin bağrına doğru sokularak müjde parulası veriyor. Karadeniz dünyanın kuruluşundan bu ana kadar ancak dört gündür kendine bir tarih başlangıcı bulduğu için öğreniyor. Dalgalar alkış tutuyor.

Dört gündür Karadeniz dört bin yılın görmediği bir kurtarıcı kahramanı pusulasız, çürük bir tekne üstünde müsafir ediyor, ümitler inana yaklaşıyor. Beklemek ne kadar zor... Kavuşmak ne kadar tatlı...

Ağır, ağır denizi yaran Bandırma vapuru koca bir milletin Önderini

— Vatan Hürriyet, Hürriyetsiz Vatan bi mezardır. —

A. E.

taşıdığından haberi varmı?

Susun... Dalgalar kıyıları neler anlatıyor, dinleyelim.

Bu sabah güneş tanyerinden leke siz açık bir alın gibi doğmaya başladı. Tıpkı kahramanın doğuşu gibi, yeni Türkiye'nin doğuşu gibi... Boralar yanıyor, yurttta bir aydınlık bir kurtuluş var...

Denizin suyu bu sabah neden kılmıdamıyor? Neden rüzgâr durdu. Yoksa hava birden biremi pathyacak. Nuh tufandan korkusuna Cebeli Tura çıktı. Musa اساسile suyu yarmak mucizesini korkusundan gösterdi.

Biri boğulmak, diğeri tutulmak korkusundan.

Bizim beklediğimiz başta böyle bir korku yok. O korkuyu iradesinin ateşinde yakmış, şahsî ihtiraslardan uzak, yalnız yaratmak, diriltmek, yaşatmak yükseltmek azmiyle geliyor. İlk hayat dünyaya sudan çıktığı gibi... Bekleyiş uzadıkça yüzlerde, gözlerde manâlar derinleşiyor, ağızlar, dudaklar heyecandan kuruyor. Gözler yollara takılı kaldı. Dört gündenberi bekliyoruz dört asır gibi...

Susun... Bir ses bir vapur sesi, Zincir takırdısı. Bağlanan masum milletlerin kollarının açılışı gibi denize dökülüyor. Dört çifte bir kayık yanaşıyor. Onu istikbâle kim gitti? Kimin geldiğinden haberiniz var mı?

Bu gün ayın kaç... 19 Mayıs değil mi? Rakamlar bile bir birine benze miyor mu? Bunda bir uğur var. Altı yüz yıl sonra gelen bir uğur.

Öğünün Samsun'lular, bu toprağra dünyanın kıskanacağı bir baş, ayak basacak, sudan toprağı ayıran, esirlikten, hürriyeti ayıran hayat ve kurtuluş eşiğı şerefini bu mukaddes kıyı

lazanacak, bütün esir milletler bu ünlü taliine imrenecektir. Açılın yol verin. İlk adımın yerini kaybetmeyin; oraya işaret koyun. Çünkü orada ebede bakan sevginiz tunçlaşacak. Eğilin dağlar, dağlar eğildiler. Eğilmeyen başları eğecek Ulu Önder sizin sırtınızdan aşacak...

Türkiye gibi Karadenizde en mesut günlerine kavuştu...

Dalgalar kurtuluş destanlarını anlatıyor. Susun dinleyin! Dört gün onu sütında taşıyan şu Karadenizi. gözlerde sevincin alevi yanıyor, ümitler neşeye kalboldu. Yeni bir hayata kavuşan Türkiye'nin ilk saadet yolları 19 Mayıstan başlayarak 30 Ağustos ve 29 Teşrine uğrayarak geçti. Tali ve karabaht 19 Mayısta döndü. Yabancı boyunduruğu altında sömürülen mazlûm ve masum milletler 19 Mayısı kendilerine bir kurtuluş parolası bildirirler. Çünkü 19 Mayıstan geçen yollar saadetin, istiklâlin, hürriyetin yollarıdır.

Şimdi ilk adımın üstünden geriye geçmiş günlere doğru bakıyorum. Devrilen saltanatın, yıkılan hilâfetin, ezilen düşmanların çöken enkazlarını görüyorum. Şahlanan ve tunçlaşan heykelin gölgesinden Akdenizi süzen sakinleşen, muzaffer kahramanı seyrederim.

İlk adımın üstünden hürriyete kavuşan muasır Türk milletini görüyorum. Türkü öldü diyenlere kahkaha ile gülüyorum. Durulan saadete eren bahtiyar bir milletin hahıtlı halkını görüyorum. Seviniyorum. 19 Mayıs, bizim varlığımızı yaratan Atatürk'ün eserinin başlangıcıdır. Onu takibeden zaferlerin bu gün onuru içinde yarına emniyetle bakıyoruz.

— Vatani Seven Ölümden Korkmaz. —

A. E.

BU GÜN

Koşma
Ferit Dikmen

19 Mayıs 1919 dan
Duygular

Ne acı hal vardı, o gün bu yurdda
Kan akıp çok canlar serildi bu gün
Türk ve yurt bunalmış, kalmışken derdde
Yareye merhemler sürüldü bu gün

Bin zulüm, kahirle solan yüzlere
Gözleri kanlı yaş, kadın, kızlara
Telleri kırılan yaşlı sazlara
Yeni bir kopmaz tel gerildi bu gün

Koca bir saltanat çökmüştü birden
Çürümüş, köhnemiş, göçmüştü birden
O şanlar, şerefler, uçmuştu birden
Lâyikti bu hale, görüldü bu gün

Çöken saltanattı, Türklük değildi.
(Türk) ün şanı yine, yüce sayıldı
Bir cihan seyretti,... yer yer övüldü
Her gönle, nur, ülkü verildi bu gün

Bu ulus içinden, eşsiz bir insan
(Mustafa Kemâl) dir (Atatürk) ocan
Düşmanlar öz yurdu sararken hemen
Oda bu Türklüğe sarıldı bu gün

Çıkıp İstanbuldan, vardı Samsuna
Göklerden enmişti sanki bir suna
Tanrıdan bir kudret verilip ona
Çok düşman safları yarıldı bu gün

O iman kaynağı, bir ân yılmayan
Tek vatan aşkile tutuşup candan
Ümit, ışık saldı bize Samsundan
Türk yine kalkındı, dirildi bu gün

Doğdu nur salan, sönmeyen bir yıldız
1919 — Mayıs — 19

Yüceydik, yüceldik, aldık yeni hız
Bil her şey yıkıkken kuruldu bu gün

— Vatansız hayatın ne kıymeti, ne safası vardır. —

A. E.

19 MAYIS 1919

Hasan Tarkan

Bu gün, Türk istiklâl ve kurtuluş tarihinin atıldığı gündür. Bu gün; Karadenizin köpüklü dalgalarını kucaklıyarak ve aşarak yol alan Türkün iman, inan dolu, ışık, kudret, güç, deha ve mucize dolu gemisinin Samsun ufuklarında görüldüğü, Büyük kurtarıcı, Ebedî Şef kahraman Atatürk'ün kurtuluş savaşına başlamak üzere Samsun'a ayak basdığı gündür.

19 Mayıs 1919 Türkün ezeli ve ebedî hayatına istiklâl ve hürriyetine yeniden kavuştuğu günün başlangıcıdır. Bu gün kararan Türkün gönlü, talihi, semaşı ve ufukları Samsunda doğan ve mucizeler menbaı olan nurlu bir güneşle tekrar aydınlandı. bütün mahzun ve karanlık gönüller, bütün Türk ülkesi nihayet bütün bir dünya bu enerji ve kudret kaynağı olan nuru gördü. Bu nurun ortasında Türk istiklâl ve mücadelesinin remzi, parolası okunmakta idi. (YA ÖLÜM YA İSTİKLÂL).

Genç nesil 19 Mayıs 1919 un kıymetini anlamak için Türk milletinin o gün ne vaziyette bulunduğunu bilmek gerektir. Ebedî Şef; Nutuklarına başlangıç olarak aldıkları bu günün umumî levhasını şu sözlerle tasvir buyurmuşlardı:

« 1919 senesi Mayısının 19 uncu günü vaziyet ve umumî manzara: »

« Osmanlı devletinin dahil bulunduğu grup, umumî harpte mağlup olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır, bir mütare-

kename imzalanmıştı. Büyük harbin uzun seneleri zarfında, Millet yorgun ve fakir bir hale dönmüş. Millet ve memleketi umumî harbe sevkedenler kendi hayatları endişesine düşerek memlekette firar etmişler... Saltanat ve hilâfet mevkiini işgal eden Vahdetin, mütereddi şahsını ve yalnız tahatını temin edebileceğini tahayyül etti. denî tedbirler araştırmakta... Damat Ferit paşanın riyasetindeki kabine, aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tabi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek her hangi bir vaziyete razı...

« Ordunun elinden silâh ve cepanesi alınmış ve alınmakta... »

« İtilâf devletleri nütareke ah'âmina riayete lüzum görmüyorlar.. Birer vesile ile itilâf donanmaları ve askerleri İstanbulda.. Adana vilâyeti, Fransızlar; Urfa, Maraş, Antep, İngilizler tarafından işgal edilmiş... Antalya ve Konyada İtalyan askerleri. Merzifon ve Samsunda İngiliz askerleri bulunuyor.. Her tarafta cenebi za'it ve memurları ve hususî adamları faaliyette... Nihayet, sözbâşı olarak aldığımız tarihten 4 gün evvel 15 Mayıs 1919 da, itilâf devletlerinin muvafakatile Yunan ordusu İzmir'e çıkarılıyor... »

Nutukta görüldüğü üzere vatan parçalanmış, düşman çizmelerine bırakılmış, ordu dağıtılmış millet yalnız kalmış ve esaret zincirine vurulmak istenmişti. Lâkin tarihinin hiç bir

safhasında esirlik, kölelik nedir bilmiyen bu millet, bu derece alçalamazdı. Nitekim alçalmadı ve ebediyende alçalmıyacak ve alçaltılmayacaktır..

19 Mayıs 1919 İstiklâlin her türlü mahrumiyetlere, felâketlere rağmen nasıl kazanılabileceğini göstermesi itibarile bize ve bütün dünya milletlerine ibret dersi vermiştir. Her kurtuluş davasına kalkacak millet Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 unu kedisine örnek olarak alacaktır. Türk milleti bu gün de 19 Mayıs 1919 parolası muhafaza etmekte ve görmektedir.

Türk milletinin düşünce ve emellerinin, kabiliyet haslet ve dehasının timsalı olan Atatürk Büyük ve ebedî eserin 19 Mayıs 1919 da vücûde getirmeğe başladı. Ölmez Atatürk'ün millî kurtuluş davasındaki ilk ölmez eseri 19 Mayıs 1919 dur. Bu gün üzerinde hassasiyetle durduğumuz, canımızdan, kanımızdan çok sevdiğimiz, bize, gençliğe ve Türk milletine emanet edilen Türk istiklâlinin dünyaya ilân edildiği gün 19 Mayıs 1919 dır. Kahraman Atatürk 19 Mayıs 1919 da yaptığı büyük hamlesinden sonra adım adım ilerleyerek yürüdü ve hedefine vardı. bize bu kutlu günü, bu aziz vatani, bu mukaddes istiklâl ve Cumhuriyeti bir vedia, bir armağan olarak bıraktı ve ebedî istirahatgâhına çekildi. İki yılı geçiyorki devletimizin banisi Atatürk aramızdan ebediyete intikâl etmiş bulunmaktadır.

Bu gün Türk milleti 19 Mayıs 1919 bayramının 22 nci yıl dönümünü onsuz fakat yine sevinç, neşe, heyecan ve enerji içerisinde kutulamaktadır. Çünkü; Türk milleti ondan aldığı ilham, enerji ve hız ile yine ilerlemesine devam etmektedir. Çünkü; Türk

milleti Millî Şefi İnönü'nün emrinde aynı eserleri muhafaza ve bunlara yenilerini ilâve ederek yine kuvvetli ve güçlü bir halde yaşamaktadır ve yaşayacaktır...

Ebedî Kahramanımız, Kurtarıcı-mız, Atamız; Bir an bu günün neşesini sevinçlerini, gür seslerini, Kahraman ordunun ayak ve makine seslerini, çocuklarının gençlik tezahürlerini, zafer taklarında ve meydanlarında söylenen kahramanlık menkibe ve türkülerini duy.. Dinle... Senin çocuklarının, senin milletinin gür ve ebediyen yaşayan, yaşayacak olan sesleridir bu. Bizler senden aldığımız; Nur, Kudret, İnan, İman, ve derslerle yolumuza devam ediyoruz işte bu sesler bu azmimizin şiarı ve senbolüdür.

Bizler, senin istiklâl ve inkilâp çocukların ve hürriyet timsalleriniz. Sen huzur içinde ebediler alemindeki ebedî yaşayışına devam et. Bizlerden ve ölmez eserlerinden emin ol. Çünkü; başımızda senin en sadık ve yakın silâh ve inkilâp arkadaşın, Millî Şef Kahraman İnönü bulunmaktadır. Aziz ve canından çok sevdiğin, Uğruna hayatını harcadığın milletin çelikten yekpare bir kale gibi şimdi bu sadık asker ve inkilâp arkadaşının etrafında toplu ve her tehlikeyi devirmeğe, önlemeğe, imanlı, inanlı ve güçlü bulunmaktadır. Dünyanın bu günkü buhranlı ve karışık anında Türkiye, Türk milleti rahat ve huzur içinde yaşamaktadır. Hiç bir tehlikeden korkmıyoruz. Çünkü inanıyoruz: Ordumuza, Millî Şefimize, kendimize, Birliğimize, Millî gücümüze...

Biz, her türlü acılar, tehlikeler geçiren, büyük ve sayısız imparatorluklar kuran, en büyük zaferler, tarihe

— Vatan için ölenler, mesut ve kahraman insanlardır.

A. E.

— Vatanını dünya altılarına değişen insanlar, mezarsız kahrlar.

A. E.

Çocuklar...!

F. Dikmen

Okullar kapandı, ders sona erdi
Şimdi hep oynayın, gezin çocuklar
Çimenler, çiçekler... yaz safâ verdi
Ayranlar, şerbetler süzün çocuklar
Bayram geldi yine, şenlik gördünüz
Hepiniz gül gibi; neş'e verdiniz
Böyüyün, olmasın bir gün derdiniz
Türk ve yurd aşkıyla kızın çocuklar

Bir okul gibidir bağçeler, bağlar
Hele bir çıksanız, ne hoşdur dağlar
Dereler, ırmaklar ne güzel çağlar
Bundaki neş'eyi sezin çocuklar

Bu dağlar, ovalar, yamaçlar, kaşlar
Hepsinde ayrı bir güzellik başlar
Ağaçlar süslenmiş; dallarda kuşlar
Her şey coşgun olur yazın çocuklar

Çok çeşit ders verir bu yerler size
Toplanup yollanın yamaca, düze
Bakınız ne fark var, kış ile yaza
Şiirler, koşmalar düzün çocuklar

Fayda verir size, gezmek hem oyun
Sağlıkla her günü bir bayram sayın
Yemekler... meyvalar yiyin üç öyün
Her şeyden zevk alın... bezin çocuklar

Şen gürbüz yetişin, artsın yaşınız
Okul açılınca yine koşunuz
Gülerek geçsin hep, yazla, kışınız
(Dikmen)den size çok izin çocuklar

armağan eden, destanlar yazdıran bir
milletin evlâtları, Atatürk ve İnönü
nesliyiz...

Ebedî Atamız! İçimizde sönmez
ışıksın; Ateşsin; İmansın; Enerjisin.
Aziz arkadaşın Milli Şefimiz; İnönü-
müz başımızdır, gücümüzdür, başbu-

ğumuzdur... İstiklâlimizin, Cümhuri-
yetimizin ve harikalar yaratatr kudre-
timlzin timsalidir.

Ne mutlu böyle bir milletin evlâ-
dına!..

Ne mutlu kahramanlar anası olan
Türk milletinel..

— Vatan Türk toprağı, Türk denizleri, Türk göklerinin hepsidir.

A. E.

BU SENSİN

Ferit Dikmen

Bundan yirmi üç yıl önce, çok
çetin ve kahramanca bir savaştan
sonra, talein cilvesi eseri olarak müt-
tefiklerle bebaber mağlup düşen ve
nihayet parçalanmış olan (Osmanlı
imparatorluğu) o günlerin siyaseti
icabı, ağır şartlar imzasına mecbur
edilerek bir çok yerleride yer yer
işgal altına girmişti.

Dert çok, yara büyük... Merhem
bulunmuyordu. Ortada büyük ümitsiz-
lik hüküm sürüyor, düclü fikir ve ka-
naatler çarpışıyordu. Aceba, bu büyük,
millî derde kim deva ve şifa bulacaktı;
Kısaca, o günleri göz önünden geçire-
lim:

26 Mayıs 1919 — 1935 Pazartesi
günü, İstanbulda o zamanki Saltanat
hükûmetinin (Yıldız) sarayında, güya
devletin büyük derdine çare bulmak
için bir saltanat şurası - meclisi topla-
niyordu. Hülâsaten arzedelim: Meclis-
de, Padişah Vahdettin, davetlilere
hitaben şöyle demişti: (Devletin dü-
çar olduğu vaziyeti hazıraya dair
müşavere edilmek üzere vükelâ, âyan
ve mütehayyizani memleketi davet
ettim... Her birinizin hatırına gelecek

fikirleri ve mütalaaları öğrenmek
istedim... Bu meclis cümlemiz hakkın-
da hayırlı olsun) demiş ve riyaseti
sadrazama bırakarak salondan çıkup
yandaki odaya geçmişti.

Sadrazam müşkül vaziyet ve olan,
biten işlerden ve devletlerle ceryan
etmekte olan muhabereleden bah-
setmiş ve onları okumuştur.

O gün, hükûmetin bu işte tuttuğu
yol ve siyaset, mecliste hür fikirli bazı
zatlar tarafından açıkca tenkit edilmiş
aynı zamanda hükûmeti, tuttuğu bu
yolda teşvik eden ve eenebi himaye-
sini isteyen fikir ve mutaleaları teklif
ve beyan edenlerde bulunmuştu.

O anda mecliste bir galeyana hasıl
olmuş, sabık harbiye nazırı (topçu
feriki Ferit Paşa) tahammül edeme-
miş, asabileşerek, ciddî bir tavurla,
düşünüşleri millet için ziyanlı olan
şahıslara karşı; (Manda demek, hima-
ye demek, bir tabiiyet, bir usaklık
demektir) altı yüz sene efendilik etmiş
olan bir millet, bundan sonra, usaklık
edemez. Tarihleri açın, bakın, Türk
milleti hiç bir asırda, hiç bir devirde
hiç bir devletin himayesini kabul et-

— Vatan bir emniyettir. Onu çocuklarımıza kusursuz teslim edeceğiz. —

A. E.

memiştir. Türk milleti; şeref ve namusunu korumak için, ölümü seve seve kabul eder, fakat esarete tahammül edemez. Türk milletini esaret altına sokacaklarını ümit edenler, ne kadar aldandıklarını yakında görecekler; Türk istiklâlini yaşatan kahramanlar karşısında başlarını eğeceklerdir) diye bağırıyordu.

O anda mecliste bir alkış tufanı boşanmıştı. Fakat bu hal, padişahın hiç hoşuna gitmemiş, meclise nezaret eden birinci ferik (Hürsit paşa) nın tenkit ve müdahalesiyle ve aynı zamanda sadrazam (Damat Ferit paşa) nında işe karışmasıyla bu coşkun millî tezahürat söndürülmüş, meclise hemen nihayet verilmiş ve tabiatile bu meclisdende beklenen netice hasıl olmamıştı... Bu tarihten on bir gün önce 15 Mayıs 1919 günü, İzmir işgal edilmiş, bundan dört gün sonrada (19 Mayıs 1919) tarihinde sabahın erken saatlerinde Büyük kumandan (Mastafa Kemâl Paşa) evvelden ana hatlarını düşünüp çizdiği plân ve elde ettiği geniş salâhiyetlerle, hakaret gören vatan ve milleti bu hakarete lâyık olmadığını anlatmak, nice müşkilâtla pençeleşerek, doğmakta olan acı tehlikelerden yurdu kurtarmak için (Samsuna çıkmıştı.

Bir Peygamber gibi, halâs ve şeref için ilk mübarek adımını atmış, bütün gönüllerde sönmez, ebedî ümit ve ışıklar yakmıştı.

Bu ışığı, bu nuru taşıyan o zaman ki (Seyrisefain) idaresinin (İsmail Kapdan) kumandasında küçük (Bandırma) vapuru bir gün evvel (Sinop) limanına uğrayarak dışarıya heyet

çıkıp (Karadan Samsuna yol var mı, gidilebilir mi) diye sormuşlar. Fakat kendilerine, henüz muntazam bir yol bulunmadığını ve gidilmek çok zor olacağı bildirilmiş ve bunun üzerine tekrar vapura giderek o gece hareketle ertesi günü alessabah, (Samsun) limanına demir atmıştı...

Başında (Paşa sancağı) kıç tarafta (Türk bayrağı) dalgalanan bir sandal epeyce uzakta demirlemiş olan vapurdan ayrılarak Karadenizin şirin belmesine doğru süzülüp gelmekte idi. Sandal iskeleye yanaşmış, memleket sevgilisine kavuşmuş, sevinç yaşları dökmüştü.

İskeleeeen karaya, ayak basıp ilerlerken, her adımı Türkün ve yurdun her gaygu ve tasadan kurtuluşunu ifade eder gibi, etrafa şevk ve neşe yayarken (Merhaba) efendiler diye halka karşı iltifatta bulunması ve o anın kıymetli hatırası ne kadar kıymetlidir tasavvur buyurulsun.

İşte bu gün 19 Mayıs 1919 tarihi, Türk yüreğinde yücelikler yaratan nurlu gündür.

Bu gün; Türk inkilâp tarihinin şanlı ilk sayfası ve kurtuluş savaşının en önemli fasıl başıdır.

Bu günün diğer bir çok tarihlerden, günlerden çok büyük bir fark ile ayrışmasının sebebi vardır. Çok haksız ve çok aşkın ihanet ve kinlerin (Türk) üzerine çullandığı ve buna karşıda Türkün dahi öncüsü ile millî azım ve uyanıklığını, idrak ve şüur ile göstermeğe başladığı gündür.

30 Teşrinievvel 1334 — 1918 de elleri bağlanan, yüreği dağlanan Türk, bu 19 Mayıs 1919 tarihile, esarete

layan etmiş varlığını, bütünlüğünü, korumaya, hak etmeğe candan kalkmış idi. Bu başlangıcın kutluluğu, önemliliği bu yüzdendir. Erzurum ve Sivas kongraları, ... Daha sonra (Ankara) da 23 Nisan 1336 — 1920 ilk Büyük Millet Meclisinin kuruluşu, 9 Kânunusani 1921 birinci — 30 Mart 1921 tarihindedeki ikinci İnönü harpleri, 23 Ağustos 1921 de devamlı Sakarya muharebeleri 26 Ağustos 1922 de Büyük Afyon cepesi taarruzu ve 30 Ağustos 1922 de Dumlupınar Baş Kumandan meydan muharebesi, 9 Eylül 1922 de İzmirin kurtarılması. 30 Ağustos 1922 Baş Kumandan muharebesinden sonra, İzmir giren Türk kuvvetlerinin arkasından yolda bazı kasaba ve köylere uğrayarak Afyon ve Uşaktan sonra Armutlu köyünden geçerken yol kenarına gelup toplanmış olan halk, oradan geçen askerlerimizi seyr ediyorlar... Geçenlere kaplari, destilerile, su veriyorlar... Osırada yolun biraz tenhalaşup açılması için otomopili durdurmak lâzım gelmişti.

(Gazi Paşa) bir sigara yakmak üzere toz gözlüğünü kaldırınca, köylüler arasından yaşlıca bir kimse hemen otomobile yaklaşıyor, cebinden çıkardığı bir resme bakarak, birde (Mustafa Kemâl Paşaya) göz atıyor, tetkik ediyordu. Bir ayağını otomopilin basamağına koyarak birdenbire coşarak, halka hitaben — Resimde elinde ve işaret ederek — Bu sensin... arkadaşlar, bu; (Mustafa Kemâl) dır diye bağırırdı.

Köylüler otomobili sağıdılar, göz yaşları dökerek, kalpağından, omuzundan öpdüler. Ayağının tozlarını

sürme gibi gözlerine çekenler görüldü. Oradan güçhal ile ayrılırken hepsi birden Yaşa (Paşamız)... Namusumuzu, hayatımızı kurtardınız... Sana kurban olalım... Diye bağırıyorlardı.

Yunanlılar tarafından hakile yeksan edilmiş ve yakup, yıkılmış olan bu havaldende geçilirken görülen bu samimi, yürekten kopan sevinç ve tezahürat, bütün gözleri yaşartmıştı. (Türkiye Cümhuriyet Hükümeti) ni nice savaş, cidal, kan ve can bahasına kuran yüce kudret kaynağı, Aziz dahi, eşsiz Başbuğ, şimdi Hakkın Rahmetinde yattıkça, yer yüzünün en yüce, değerli, köklü, özlü bir varlığı olan Türk milleti ve yurdu sonsuz çağlara kadar şan ve şerefle yaşatmak, paydar kılmak üzere, aramızdan her kula mukadder olan akibetle, çekilmiş.. Hepimize nurlu bir cihan, (Türkiye Cümhuriyet Hükümetini) emanot bırakmıştır. Bu emanete, yad ve hain eller dokunamayacak, sürekli başarılarla sonlara kadar varolmakta devam edip gidecektir.

Her bir adımı, ve başarıyı, çok geniş ve özlü zafer destanlarına kaynak ve temel olan bu eşsiz (Türk devrimi) nin ilk bahtiyar basamağı Samsundur. Bu tarih 19 Mayıs 1919 yerin, göğün, denizin, toprağın ve insanın kuvvet, şenlik, yenilik çağı olan (Bahar) mevsimine, latif bir zamana tesadüf ederki buda varlığını özlenme, yenilenmesini ifade etmiş bulunmasından ötürü her cihetce bu ve bugün, bize daha ziyade kuvvetlenmek ve övünmek, sevinmek arzu ve haklarını vermiştir ve nihayete kadar... vermekte devam edecektir.

— Vatan bütün temiz duyguların annesidir. —

A. E.

— Vatanımı her şeyden üstün görür, onun sonsuzluğuna inanırım. —

A. E.

ONSUZ 19 MAYIS

Ali Ertan

Karadenizin engin ufuklarına bakıyorum. Onun gelişini heber veren şimşekler çakmıyor. Dalgalara bakıyorum 22 yıl önceki bir hazzın baykınlığıyla susmuşlar. Göğe dönüyorum: Esen rüzgârın içinde artık onun sesi yok.

Kıyıları vecde gelerek soruyor? onu bekliyorlar. Onu 600 yıl bekledik. İnsan beklediğini, sevdiğini gaybettiği zaman daha çok hatıralarına bağlanıyor, daha çok inanıyor, daha çok kalbinde saklıyor. Onsuz bir günü tekrar yaşatırken, ömrünü ebediyete salan fani gibi ilk adımın hayır ebediyetin eşiği üstünde nefes almak ne şerefli bir saadet.

Ebediyet, bakınız içimizde dimdik duran kahramanı tanırsınız. Görmüyor, gösteriyor, söylemiyor, söyleniyor. Hedef onun parmağının ucundan sonsuzlaştı. İrade tunlaştı, azim var olmanın en büyük destanını ifade ediyor.

Bir daha beklememek, bir daha görmemek, kelimeleri insan ruhunda acı ve üzüntü fırtınaları koparabilir. Beklediğini, gördüğünü her an içinde yaşatmak kadar doyulmaz bir hâz var mıdır? Başlangıç ile sonu, sonla başlangıcı telif eden nokta ikisini bir tutmaktan ileri gelmiyormu?

Kurtuluş yollarının ucu 19 Mayıs'dan geçer. Eğer coğrafyacı olsaydım

Samsunun adını 19 Mayıs şehri diye yazardım. Bu mürekkep isim benim icadım değil bir millet kurtuluşunun, bir millet hayatının adı da ondan. Gözümü çerçeveleyen boşluk içinde, dalgalanayan heyecanların duyguların derin manalarını seziyorum. Her Türk'ün kanında 19 Mayıstan kalan bir nur, bir alev bir irade bir inan var. Biz her yıl onu tazeliyoruz.

Onsuz 19 Mayısları kutluyoruz. 22 yıl genç bir delikanlı, gözlerde gönüllerde Atayı görüyorum. İçlerde var olmanın sırrını ebediyeti görüyorum.

Onsuz 19 Mayısları kutlularken ağlayıyoruz, gözyaşı korkunun, ızdırabın elemi ifadesidir. Biz korkmıyoruz, ızdırap ve elemi esir milletlere bıraktık. 19 Mayısı görsünler diye. İç âlemimizin bir nazımı olarak kahraman Ata nesilden nesile, asırdan asıra bir kurtuluş parulası gibi devredilecek, gelecek ona hayran kalacaktır. Biz milli birliği ondan öğrendik, Birimiz hepimiz hepimiz birimiz için olduğunu ondan öğrendik, onu 19 Mayıs bayramında derin sevgi ile anacağız. 19 Mayıs'da değil, her zaman her an böyle anacağız. O bizim ve dünyanın nadir yetiştirdiği tek kahramandı. Onun elindeki 19 Mayıs kılıcı Milli Şef İnönü'nün elindedir onun tılsımlı keskinliği önünde bütün düşmanlar diz çökecektir.

— Vatan borcunu ödemedi ölenler öteki dünyada rahat edemezler. —

A. E.

19 MAYIS Gençlik ve Spor Bayramı

Ş. Sami Kubilây

15 Mayıs 1919 da düşman güzel İzmirimizi işgal etmişti. Bunu haber alan büyük münci 16 Mayıs 1919 da Bandırma vapuru ile İstanbul'dan — vatanı kurtarmak için — Samsuna hareket etti. Nihayet 19 Mayıs 1919 Salı günü saat yedi buçukta vatan toprakları Atatürke kavuştu... Türk milletini Sever muahedesiyle ölüme mahkûm edenler, onun son varlığında elinden almak ve istiklâlini tamamen yoketmek istiyorlardı. Büyük Münci Erzuruma giderek orada büyük bir kongre topladı. Ondan sonra Eylül'de Sivas'a şeref verdiler. Oradada milletin kahraman vatanperver evlatları ile temas ettikten sonra 27 Birincikânun 1919'da Ankarayı şereflendirdiler. Dört aylık bir hazırlıktan sonra 23 Nisan 1920'de Ankarada kamutayı açarak ve Türk hükûmetini kurarak yeni Türk devletinin ve istiklâlinin kuruluşunu ve kurtuluşunu burada hazırlamağa başladılar.

Üç sene dört ay devam eden büyük kurtuluş savaşından sonra vatanın kat'ı ve son hudutları süngülerimizle çizildi. Askerlerimiz 9 Eylül 1922'de İzmir'e vardılar kadife kaleye ipek şanlı Türk bayrağını çektiler ve düşmanı denize kürdüler...

İşte Ebedî Şefin 9 Mayıs 1919'da Samsuna çıkıp yeni Türkiye'nin kurtuluşunu hazırladığı günden tutunuz da; 19 Eylül 1922'de İzmir'i kurtardığımız güne kadar geçen 3 sene dört

aylık harikalar yaratılan bu müddet yalnız Türk tarihinin değil cihan tarihinin en mucizevi ve en hayretengiz, sahifelerini teşkil eder... Biz burada esas noktaları tebarüz ettirmeğe çalışıyoruz, teferruattan uzağız.

★

İşte kurtuluşumuzun bir senbolü olan 19 Mayıs Türk gençliğinin bayramı olmuştur.. Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk çocuklarına nasıl büyük ve yerinde bir kıymet ve değer vermiş olduğunu şu bayram gününün ona tahsis edilişi çok güzel isbat eder.

Bugün vatanın her tarafında törenler yapılıyor ve Aziz Atatürk'ün Anadoluya ayak bastığı Samsundan Ankaraya yaya olarak elden ele taşınarak götürülen şanlı Türk bayrağını şerefli mevkiine çekiliyor. Atatürk'ün yarattığı büyük ve şerefli yeni Türkiye'yi onun en aziz ve can arkadaşı Milli Şef İsmet İnönü idare etmektedir. Aziz Reisi cumhuriyetimiz ve Milli Şefimiz İnönü'nün etrafında Türk milleti sarsılmaz bir iman ve mefkûre bütünlüğü halinde yekpare bir kaya gibi durmaktadır.

Gözler hep İnönü'de, başlar dik ve ilerde..

Medeniyet ve terekki bizim sonsuz idealimiz; Vatan ve Hürriyet bizim sonsuz aşkıımızdır...

Varolsunlar bize bu 19 Mayısları yaratanlar...

YESARI BABA

Ali Ertan

GAZEL

Leşkeri derdi yörüttürdün bana sen ey felek
Nafile ömrümü çürüttürdün bana sen ey felek
Ugruma tuttun hisarı bir bana yol yermedin
Nâs içinde mumu tutturdun bana sen ey felek
Alem içre boynuma takdın kemendü laleyi
Selseli aşkı sürüttürdün bana sen ey felek
Buluma benden bul Cenabı bariden sehba deyü
Kâse Kâse zehrî yutturdun bana sen ey felek
Böyle derdü game koydun Yesari aşığı
Candan ahabım unutturdun bana sen ey felek

Kangı sahba şul lebilâlin gibi neş'etlidir
Kangı meyve meyvei hüsnün gibi lezzetlidir
Kangı nerkis didei şehlân gibi revnak yerir
Kangı gülberk ziya uruyun gibi zinetlidir
Kangı şimşir kateder hükmün gibi davaları
Kangı hançer gamzei tığın gibi heybetlidir
Kangı servi kameti kaddın ranalanur
Kangı âsır tuti unvanın gibi kıymetlidir
Nim nigâh ile helâk oldu Yesari nagehân
Kangı âfet çeşmi afâtın gibi şehvetlidir

Azmü rah oldum deri meyhaneye fetholmuş deyü
Haptan bidar olup gönlüm işü bu deyü
Ben bu gün gün doğmadan girdim deri meyhaneye
İşvelerle sakii gülçehre geldi ruberu
Babı hinden bir kadeh mey çekilir saki o dem
Ol yine encam yutturdu sabahtan sade su
Hazreti İsa için olsun halis mey çekdirsem
Ol gene bildiğinden şaşmaz kibrü bais nebu
Tenbih oldu taşra tenbihten Yesari çıkmaz ol
Sen dilerse durmayup baştan başa İncil oku

Ey peri müşkül isim âsan edersen al götür
Her devasız derdime derman edersen al götür
Hazreti şahı şehit Kerbelânın aşkına
Nirü âdaya meni kalkan edersin al götür
Ateşi aşkınla yandım ey güzel dil teşneyim
Şerbeti lâli lebin ihsan edersen al götür
Idüekberden kelan şahım Arafat dağına
Teslim oldum koç gibi kurban edersen al götür
Tekkei gamde eşin oldu Yesari derdüment
Bari bir şip hanene mihman edersen al götür

Haşmetle gelme bana mihmana Allah aşkına
Atma kundak, yanmasın kâşane Allah aşkına
Sehusun bir hoş kızarmıştır yanaklar sevdiğim
İşte andan ver dili atşane Allah aşkına
Servüveş emre boyun eydim rıza babındayım
Payumal etmesen her hane Allah aşkına
Gel perişan eyleme aklım perişan olmasun
Kâkilü şep rengi şol gerdane Allah aşkına
Şerbeti lâlü şerabından Yesari teşneye
Ver nevgün mey kıl atâ bir dane Allah aşkına

HALKEVİ HABERLERİ

1 — Aziz ve Millî Şefimiz İsmet İnönü'nün imzalı fotoğrafları törenle iftihar ve şeref mevkiine törenle konulmuştur.

2 — Parti müfettişi Hıkmət Işıktā olduğu halde vilâyet Parti reisi İzzet Koca Halkevi reisi ve Halkevinin 9 şubesi bu geziye iştirakla Gelincik köyüne gidilmiş orada ziraata, hayvanata ve tütüne ait konferanslar verilmiş. Gelincik köyünün Halkevinin himayesinde bir nümune köyü olması için gerekli tetkikler yapmıştır.

3 — Köycülük ve Spor şubeleri Delitepe mevkiine müşterek bir gezi tertip ederek burada kalabalık halka hukuka hayvan bakımına ait konferanslar verilmiş. Güreş müsabaları yaptırılmıştır.

4 — Spor ve Gençlik bayramı programı hazırlanarak parlak bir surette törenle kutlandı. Güreş müsabakaları tertip edildi. Bıçkı ve dikiş sergisi açıldı.

Gece temsil kolu tarafından « kafa tamircisi » piyesi oynandı.

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs

Bu gün Şiir

19 Mayıs 1919

Çocuklar

Bu, Sensin

Onsuz 19 Mayıs

19 Mayıs

Yesarı baba

Halkevi Haberleri

Ali Ertan

Ferit Dikmen

Hasan Tarkan

Ferit Dikmen

Ferit Dikmen

Ali Ertan

Ş. Sami Kubilây

Ali Ertan

....

Mes'ul Müdür : Macit Tekinalp

Basıldığı yer : Sinop İl Basımevi

